

Seminar „Keeruline pärand muuseumides. Restitutsioon, dekoloniseerimine ja päritolu-uuringud“

6. veebruaril kell 12-16 Teatri- ja muusikamuuseumis (Müürivahe 12, Tallinn).

Seminari korraldab ICOM Eesti Rahvuskomitee päritolu-uuringute töörühm, kes algatab sellega valdkonna seminaride sarja, mis tutvustab rahvusvahelise ja Eesti diskussioone.

Päevakava

Seminari modereerib **Aleksandra Murre**

12:00–12:30 Restitutsioon: kellele, miks ja kuidas

Kamil Zeidler, PhD

Gdanski Ülikooli juura professor ja Riigiteaduste ja õiguse filosoofia ja teooria õppetooli juhataja

Kamil Zeidleri erialaks on õiguse teooria ja filosoofia, sh õiguse esteetika, juriidiline retoorika ja kultuuripärandi alane õigus. Ta on enam kui neljakümne raamatu autor, kaasautor ja toimetaja, akadeemilistes ajakirjades on tal ilmunud üle viiesaja artikli. Ta on ajakirja "Gdańsk Journal of East Asian Studies" peatoimetaja. Kuulub mitmete rahvusvaheliste liitudesse, sh ICOMOS Poola, ICOM Poola, Gdanski Teaduslik Selts, 2017–2021 oli ta ICCROM (International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property) nõukogu liige.

12:35–12:50 Jälgi ajades. Ohustatud kultuuripärand

Aleksandra Murre

Eesti Kunstimuseumi – Kadrioru kunstimuseumi direktor

Juba olemasolevate museaalide päritolu saame uurida varasematest dokumentidest (kui neid õnnestub leida). Kuid uute muuseumisse ostetavate või muul viisil tulevate esemete puhul on oluline meeles pidada võimalikult kaugemale ulatuva legendi väljaselgitamist ja kontrollimist. Kuidas levib info varastatud esemetest, kust leida Teise maailmasõja ajast „tagaotsitavaid“ kultuuriväärtusi, mida teevad riigid „musta arheoloogia“ piiramiseks, kuidas takistada kultuuripärandi ebaseaduslikku liikumist sõjaliste konfliktide või loodusõnnetuste puhul? Ettekanne annab lühikese ülevaate kultuuriväärtuste õigusvastase liikumise ja selle tõkestamise probleemistikust.

12:50–13:10 Kohvipaus

13:10–13:25 Kelle kunstivarad?

Greta Koppel, PhD

Eesti Kunstimuseumi – Kadrioru kunstimuseumi kuraator

Lühiettekanne toob Kadrioru kunstimuseumi Madalmaade maalikogu ning Johannes Mikkeli kunstikogu päritolu-uuringute põhjal välja seda tüüpi uuringute keerukuse johtuvalt siinsest heitlikust ajaloost, muutunud riigipiiridest ja -korraldusest. NLi režiimis kultiveeritud ajaloo lühimälu tõi päranduseks mälu katkestused, infotühimikud, mida on puudulike andmete tõttu nüüd rekonstrueerida väga keeruline kui mitte võimatu? Kellele kuulub 16. sajandi Flaami maal, mis 1956. aasta Kultuuriministeeriumi poolt organiseeritud kunstikaitse ekspeditsiooni käigus kiriku katuse alt kokkukärgardatuna leitakse, päästetakse, põhjalikult konserveeritakse ning siis kiriku juhatuse poolt muuseumile üle antakse? Aga kui riigikord muutus? Ja kuidas sattus teos kirikusse? Kellele kuulus „peremeheta vara“, mida müüdi vahetult pärast Teist maailmasõda Tallinna Pika tänava

antikvariaadis või Põhja-Eesti kunstikaitse toimkonna poolt praeguse piiri tagant Marienburgist rinde eest päästetud kunstiteosed? Küsimusi on rohkem kui vastuseid ning lihtsaid lahendusi ilmselt pole.

13:30–13:45 **Päritolu-uuringud kunstikogudes ja nende allikad**

Kristiina Tiideberg

Eesti Kunstimuuseumi graafikakogu hoidja

Eesti muuseumide kogude kujunemine peegeldab meie tormilist ja sageli ka traagilist ajalugu, esemed on vahetanud omanikke, vahetusid riigikorrad, seadusandlus ja muuseumide iseloom. Kõik see tõi endaga kaasa, et isegi kord ühte muuseumisse jõudnud ese võis liikuda mujale ning sageli jäid nende ümberpaigutuste tagajärjel kaduma esemega seotud lood ja dokumendid. Ettekanne annab ülevaate viimaste aastate töödest erinevate muuseumide kunstikogude päritolu andmete täpsustamisel.

13:50–14:05 **Mis teeb pärandi keeruliseks?**

Mariann Raisma

Tartu Ülikooli muuseumi direktor

Esemed ja kunstiteosed muuseumides võivad näida neutraalsetena, tegelikult aga peegelduvad neis erinevad konfliktid ajalookäsitlused, kus eri pooltel on erinevad nägemused. Ettekandel tulenev juttu muuseumi rollist objektide eksponeerimisel, ligipääsetavaks tegemisel, diskussiooni tekitamisel, tuues näiteid erinevatest perioodidest ja kultuuridest, sh praegu aktiivselt maailmas aktualiseerunud muuseumide dekoloniseerimisprotsessi sammudest.

Harjumuspärase pärandi võivad muuta „keeruliseks“ teatud sündmused või olukorrad. Mõtiskleme koos mida võiks muuseumid teha seistes silmitsi valusate minevikusündmustega, mida saab eri moodsid eksponeerida.

14:10–14:25 **Teiste rahvaste kultuuripärand muuseumis**

Piret Koosa, PhD

Eesti Rahva Muuseumi teadur

Ameerika ja Lääne-Euroopa muuseumides on koloniaalpärandit ning muuseumide dekoloniseerimise taotlusi puudutavad küsimused aktuaalsena püsinud mitu kümnendit. Nende diskussioonide käigus on mh kriitiliselt vaadeldud muuseumikogude kujunemislugu ja representeerimisküsimusi, ümber mõtestatud suhet päritolukogukondadega ning mõtiskletud põlisrahvaste või mittekohalikku päritolu kogude kestliku ja eetilise korraldamise teemadel. Eesti ja laiemalt Ida-Euroopa muuseumide kontekstis pole taolisi dekoloniseerimisprotsessidega seonduvaid arutelusid enamjaolt oluliseks või kohaseks peetud. Ometi on meie muuseumideski üksjagu mittekohalikku päritolu esemeid – kuidas või kas üldse võiks need suhestuda eelpool osutatud probleemistikaga? Ettekandes mõtisklen neil teemadel Eesti Rahva Muuseumi soome-ugri kogude näitel.

14:30 Muuseumi ja kultuuripärandit puudutavast seadusandlikus baasist teeb ülevaate **Marju Reismaa**, Kultuuriministeeriumi muuseuminõunik

14:45–15:45

Paneeldiskussioon ja küsimustele vastamine (vastajateks kõik eelpool nimetatud ja Kultuuriministeeriumi jurist)

Huvipakkuvad teemad, küsimused, mida soovite seminaril kuulda, saab jagada korraldajatega registreerimisvormil: <https://forms.gle/8yyHZYxZo8cAr1L59>.